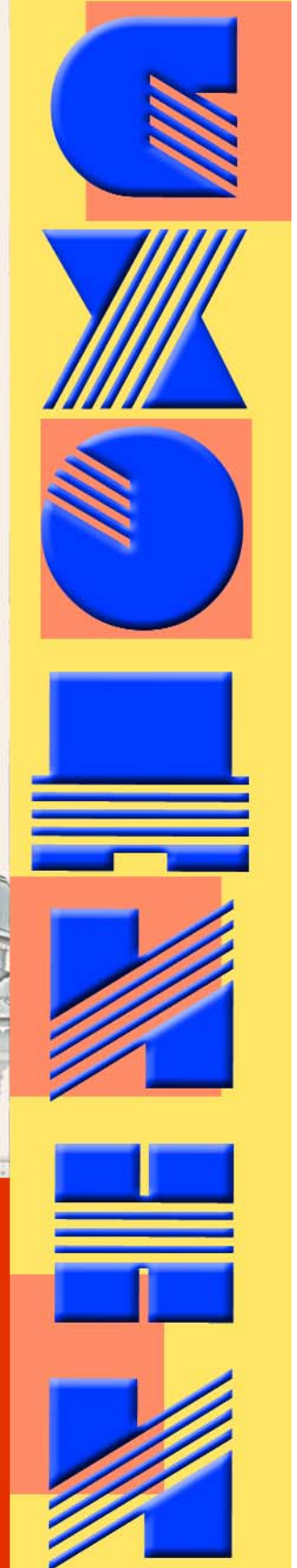

Вісник громадських організацій Сумської області

На базі Сумського обласного громадського об'єднання
"Мистецький центр "Собор" працює сервісний центр
для неприбуткових громадських організацій Сумщини

№ 4
Травень, 2004

Черговим штампом в Україні стало словосполучення «громадянське суспільство». Далеко не всі, широко ним послуговуючись, розуміють його значення ...

- Почасти роль громадських організацій – статисти
- Волонтерська діяльність на Сумщині
- Діють громадські екологи
- Про «біле рабство»
- Запрошує інформаційна вітальня
- Консультує аудитор
- Мистецькі перехрестя
- Історична складова громадянського суспільства в Україні

Близько двох годин точилася там розмова довкіл проблеми взаємин між владою і приватними підприємцями. Останні говорили про недосконалість чинного законодавства, деякі статті й положення якого не сприяють, а навпаки – заважають розвиткові вітчизняного бізнесу. Представники влади, серед яких були й депутати місцевих рад, із ними погоджувалися, але, зрозуміло, зауважували, що на Верховну Раду, яка затверджує ті закони, не мають належного впливу, відтак змінити ситуацію неспроможні. Радикали висловлювали свої претензії депутатам більш високого рівня і сподівалися на краще. Мовляв, надія вмирає останньою.

Після цього приватні підприємці перевели розмову в іншу площину, почали наводити приклади поборів з боку пожежної інспекції, санепідемстанції, праоохоронних органів тощо. Просили представників райдержадміністрації ... ні, не покінчити з цією давньою (ще Гоголь описував її технологію в «Ревізорі») традицією здириництва, а обмежити чиновницькі побори хоч якимись рамками. На що владники заявили, що ні про які давні традиції не знають, ніяких поборів у природі не існує, а наведені приклади – пусті слова, ледь не наклепи на поважні держорганізації та установи. А якщо бізнесмени з цим не згодні, то нехай наведуть не абстрактні приклади, а конкретні факти з прізвищами здиричників та свідків їхніх протиправних дій. Прокуратура, мовляв, готова розглянути всі заяви.

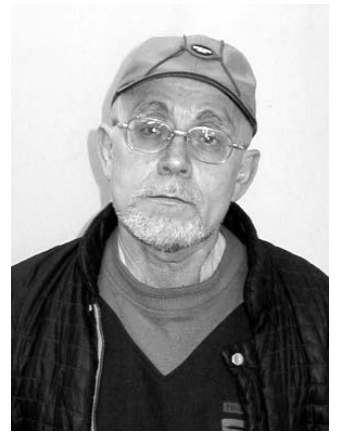
Що саме подумали і відчували після таких слів підприємці, мабуть, розшифрувати немає потреби. Читачі й без коментарів здогадаються. А що сказали?.. Один із бізнесменів заявив, що якось звертався, щоправда, не в прокуратуру, а до редактора районки зі статтею, де наводилися і факти, і прізвища, але той відповів: «Я ще з глузду не з'їхав, аби отаке друкувати. У мене ж сім'я, діти...»

Словесна ця гра за «круглим столом» велася за давно відомими написаними прави-

лами й можна було заздалегідь безпомилково передбачити її фінальну частину. З одного боку, бізнесмени пристрасно закликали владників до більш тісного співробітництва, більш глибокого розуміння їх становища і важливості як роботодавців та наповнювачів держбюджету. З боку ж представників влади пролунали обіцянки взяти до уваги, посприяти, розглянути тощо. А з представників громади ніхто (крім лідера місцевої спілки підприємців) і рота не розкрив. Такі-от статистика. Потрібно, щоб третій сектор був присутній, він і був присутній.

досягти успіху на цьому шляху – непростому, тернистому (особливо для країни з укоріненими в підсвідомості «давніми традиціями»). Тільки третій сектор спроможний створити в країні атмосферу нетерпимості до того ж здириництва, хабарництва, чиновницької некомпетентності, безправ'я правників, коруптивності тощо. Кожен із читачів, напевне, може додати до цього списку ще не одне слово.

Так, тільки третій сектор. Більше нікому. Влада й бізнес нерозривно пов'язані передусім матеріальними інтересами,

Василь ЧУБУР

РЕДАКТОРСЬКИЙ
ДАШОК

НАДІЯ ВМИРАЄ ОТАННЬОЮ. А ВОСКРЕСАЄ?

Ще минулого року, під час відрядження до одного з райцентрів Сумщини, потрапив на цікавий у певному відношенні форум, за «круглим столом» якого зібралися представники владних структур, бізнесу та громадських організацій

На жаль, показова й досить типова ситуація: влада й бізнес (навіть їх тіньові аспекти) на видному місці не лише в конкретному райцентрі, а громадські організації – в тіні. Це показник передусім нерозвиненості суспільства, що свідчить у свою чергу про нездатність останнього вирішувати складні соціальні проблеми, бо вирішити їх можна тільки разом, у взаємодії влади, бізнесу й громадськості (тільки не за згаданою вище давньою традицією).

Без розвиненого третього сектору, якому було б що сказати владникам та бізнесменам і голос якого мав би вагу, неможливо побудувати насправді, а не лише на звітних паперах демократичну державу. Це доведено світовим досвідом. Тільки разом, толокою, як говорять в Україні, можна

цінностями, без яких можна-владні та бізнесові ієрархії втрачають будь-який сенс. Вони завжди говорили й говоритимуть про необхідність розвитку духовності, культури та освіти, але завжди бачили і бачать у них лише засоби для підтримки своєї влади (скажімо, виборчий PR) або свого бізнесу (та ж реклама, що використовує будь-які надбання високої духовності заради продажу товарів найпрозаїчнішого призначення). Неминуче, з причини свого світогляду (за будь-що тут, на грішній землі, «отримати нагороду свою»), вони ставили й ставитимуть духовну культуру, яка робить людство людством, на службу суто матеріальним аспектам життя (це не добре і не погано, а об'єктивна данність). Тоді як справжнє призначення досягнень культури бути носіями соціальної пам'яті конкретного народу й людства взагалі, аби з плином часу постійно відновлювались інформаційні програми цивілізованої організації соціуму, суто людської, а не тваринної поведінки (коли панують хижацькі закони і будь-які проблеми вирішуються з позиції сили). Саме це та функція, яку може й повинен узяти на себе третій сектор із його не прибутковою, а безкорисливою, в чомусь навіть жертвовою сутністю. Адже ха-

рактерними властивостями таких організацій є добровільність (справжня, а не примусова), незалежність, безприбутковість і орієнтованість на суспільне благо.

І якщо цього не зрозуміють врешті-решт владні та бізнесові структури й не підтримають громадські організації тими ж матеріальними ресурсами, то побудова й справді сильної економічної та політичної держави стане дуже й дуже проблематичною. Бо фіктивність (існування лише на папері або в якості статиста), слабкість третього сектору не дозволить йому вправно виконувати роль носія тієї соціальної пам'яті, тієї духовної куль-тури, яка робить людську спільноту людською не лише за назвою, а й за сутністю, коли панують у душах та серцях не тваринні інстинкти й рефлексії, головні з яких «стадний» (з обов'язковою наявністю «пастухів») та «хапальний».

Безперечно, є і противники по-справжньому міцного, дієвого громадянського суспільства. Аргументи – досить вагомі (потребують окремої розмови). Наведу з цього приводу слова одного з древніх мудреців: «Не існує на світі такої речі, яку б людина не могла використати собі на шкоду. Але жодна з речей у цьому не винна...»

**Володимир
САДІВНИЧИЙ**
БАНАЛЬНОСТІ

СЛОВОСПОЛУЧНИКОВИЙ ШТАМП СЬОГОДЕННЯ

Слід відзначити, що ті, хто послуговується терміном «громадянське суспільство», розуміє – воно пов'язане з демократією. Сам же термін має безліч інтерпретацій і трактувань (про це йшлося у №1 «Сходин»). Ученими розглядається він у широкому й вузькому значенні. Найчастіше під громадянським суспільством розуміють «сукупність недержавних інституцій, сферу активності громадян, у рамках якої забезпечується автономія і захист їхніх інтересів».

Загально визнано – громадянське суспільство засноване на самоорганізації. Найпоширеніша паралельна державі самоорганізація членів суспільства добре відома із радянських часів тим, кому зараз за ... – профспілки. Поети, прозаїки, а найактивніше публіцисти на різний кшталт твердять, що в тогочасній системі людина існувала як «раб держави». Демократизація та ринкові реформи начебто почали від рабства звільняти, але виявилося, що на «волі» не дуже за-тишно. Розпочалася масова «втеча від свободи» (про цей типовий феномен писав ще Еріх Фромм).

За визначенням політологів – громадянське суспільство відрізняється від держави однією дуже важливою особ-

ливістю: остання завжди має жорстку вертикальну ієрархію. У результаті верхні поверхи влади впливають на нижні й таким чином поступово ієрархічний рух доходить до кожного громадянина. Так побудована кожна держава, незалежно від того, вона демократична, тоталітарна чи авторитарна.

Однак така вертикальна структура не завжди може врахувати всі необхідні суспільству способи регуляції соціальної діяльності та відносин. Повинна бути ще дуже розвинена система горизонтальних зв'язків, у якій люди виступають не як виконавці і керівники, не як ті, хто нака-

жавою та суспільством, те, що в Америці називається суспільною політикою.

Є також моделі громадянського суспільства не в американізованому розумінні. Загально відомо зі шкільного курсу суспільствознавства, що в Європі взаємозв'язок між суспільством і владою будувався не на індивідуальній основі, а на базі корпоративних взаємозв'язків: буржуазні цехові гільдії, профспілкові та різноманітні субкультурні етнічні рухи. Європейське суспільство – суспільство не горизонтальних зв'язків і лояльності, а вертикальної солідарності. Тому взаємозв'язок між владою і населенням будувався через ме-

тися без труднощів і недоліків. Проблема передусім у тому, що для існування демократії необхідний сам факт існування громадянського суспільства – не тільки як окремих і приватних виявів громадянської добровільної асоціації, а як певної системи, яка, принаймні, здатна конкурувати з державою у регуляції соціального життя. На Заході (подобається нам загалом їхній устрій чи ні – справа інша) цього паритету досягнуто, й тепер там побоюються вже домінування громадянського суспільства над державою, що в свою чергу може призвести до втрати останньою її певних функцій.

Чергова банальність – в Україні не йдеться не те що про паритет, а навіть про існування хоча б слабкої, непрямой альтернативи держави в особі громадянського суспільства не заікаються. Перемогти авторитаризм одним помахом, створивши демократичні політичні інститути, неможливо – немає до них масової довіри громадян.

Хочемо ми цього чи ні, але громадянське суспільство вимагає відповідного типу особистості – активної та відповідальної, досить автономної й самодостатньої. Це особистість, для якої характерний особливий тип політичної культури – громадянська культура, культура участі. Громадяни активно відстоюють свої інтереси, беруть участь у справах суспільства, але при цьому розділяють його базові цінності, усвідомлюють свою відповідальність за його стабільне функціонування. Громадянське суспільство в класичному теоретичному варіанті передбачає виробництво суспільних благ, воно розвиває добробут, демократичні права й свободи, охороняє особистісну автономію та суверенітет індивіда. Якщо держава правова, демократична, якщо влада підзвітна виборцям, то в такій державі вистачає сили структуризувати суспільство, обєригати його від дезінтеграції та розпаду.

Особисто в мене виникає банальне запитання – а суспільство саме, без підштовхування держави, може структуризуватися?! Хто бажає розв'язати моє нещасття?

Поширена банальність сьогоднішнього дня – словосполучення «громадянське суспільство» – стало в Україні штампом, схожим, наприклад, на «ринкові реформи»

ханізми функціонування партій, які, в свою чергу, створювалися на згадуваній корпоративній основі. Вони називаються партіями народного типу, на відміну від партій громадянського типу в Америці.

Газетні та наукові публікації останніх часів на тему громадянського суспільства свідчать – на Заході замислюються над можливим виникненням негативних моментів самоорганізації: чи не може вона призвести до ослаблення соціального порядку, з'яви певного роду анархічних тенденцій? Дії деяких громадських організацій (наприклад, антиглобалістів, футбольних фанів чи сексменшин) призводять до порушення громадського порядку й дестабілізації держави. І для останньої це дійсно проблема. Але вона не в тому, що громадянське суспільство не може розвива-

Громадським екологам Сум та області завжди є чим зайнятись. Бо вони – люди небайдужі. То хто ж вони? Члени Сумського обласного осередку Всеукраїнської екологічної ліги (ВЕЛ), що входить до народно-демократичного об'єднання «Нова Україна». А ще ВЕЛ має, так би мовити, молодшу сестру – осередок всеукраїнської дитячої спілки «Екологічна варта». Так дорослі-«велівці» і школярі-«вартівці» фактично зрослися у прагненні захищати природу.

Голова Сумської облорганізації ВЕЛ **Володимир Білик** на прохання розповісти про діяльність громадських екологів відповів, що турботи у них цілорічні. Взимку дорослі і діти беруться за акцію «Ялинка»: розповсюджують листівки з проханням не рубати цих дерев у міських скверах і парках. Тут же попереджають «зелених» браконьєрів про штраф. Але цих людей ще треба впіймати за руку. Тому «велівці» разом із працівниками міліції та управління екології і природних ресурсів у Сумській області проводять спільні рейди по патрулюванню у приміських скверах. А юні екологи виходять на чергування на ринки, де торгувати зеленим товаром заборонено (для цього відводяться спеціальні місця). Вони повідомляють екологічну міліцію про торговців ялинками, а вже

міліціонери вживають заходів до браконьєрів.

А ще – екологи-любители з року в рік обробляють ялинки, що ростуть на території міста,

Отож громадські екологи знову беруться за проведення рейдів по ринках, розповсюдження листівок-звернень до покупців первоцвітів. Уже 9-й

що ВЕЛ, як уже кілька років підряд, буде організовувати екологічний табір. Таким чином, діти побували в Краснопіллі, в урочищі Вакалівщина та на річці Сейм, а в цьому році еко табір розкинеться на берегах Ворскли і матиме всеукраїнський статус. А ще громадські екологи протягом літа й осені прибирати-муть територію Зарічного району на виконання цих оплачуваних з бюджету робіт. Ну, а далі – знову зима, весна, літо й осінь, старі й нові турботи...

Як екологам вдається, так би мовити, підтримувати свій бійцівський дух? «А люди у нас бойові зібраліся», – відповів В.Білик. І назвав керівника міського осередку ВЕЛ Світлану Машкіну, координатора обласної «Екологічної варти» Світлану Мільченко, Світлану Долю та Оксану Овчарову, які очолюють «велівський» та «вартівський» осередки у селі Пушкарному Сумського району. А ще невтомно відзначаються краснопілля Іван та Лариса Хомічови. Саме завдяки активістам й існує рух громадських екологів. А проблем, як відзначив В.Білик, на жаль, вистачає. Основна з них, мабуть, притаманна всім громадським формуванням – брак коштів. Але й за умов такої нестачі можна діяти. І громадські екологи Сумщини це довели.

Олена ВОВЧЕНКО.

ЕКОЛОГІЯ ДУШІ

ЦІЛОРІЧНИЙ НЕСПОКІЙ

спецпрозчином. Тоді їх зі специфічним хімічним запахом ніхто не хоче рубати. Паралельно (цим більше займається міський осередок ВЕЛ, очолюваний Світланною Машкіною) проводяться виставки новорічних малюнків, плакатів, а також композицій, виготовлених абсолютно без хвойних гілок. Найкращі умільці, а це, як правило, юні члени «Екологічної варти», звичайно, нагороджуються. Про це дбають те ж управління екології та природних ресурсів у Сумській області, обласні осередки Народно-демократичної партії та народно-демократичного об'єднання «Нова Україна».

Весною, як розповів В.Білик, до Сум спершу привозять із Карпат і Криму первоцвіти, занесені до Червоної книги України, а потім на ринках з'являються і місцеві квіти, рвати які заборонено.

рік вони займаються цим, і є результати. Продавці первоцвітів на сумських ринках з'являються все рідше. Діти ж повинні бачити перші квіти й знати, як вони виглядають. Тому «вартівці» задумали на пришкольніх ділянках створити колекцію первоцвітів, і в сумських школах №№ 6, 17, 22 і 23 вони вже є.

У квітні члени ВЕЛ розсаджували на околицях Сум занесену до Червоної книги України черемшу, садили навколо деяких сумських шкіл дерева. Пізніше вони активно готуватимуться до всеукраїнського екологічного конкурсу «Свій голос я віддаю на захист природи», де є багато цікавих номінацій на кращий малюнок, вірш, плакат, фото і т.д. на природоохоронну тематику.

Що робитимуть екологи влітку? На це запитання Володимир Михайлович відповів,

ІНФОРМАЦІЯ

Швейцарський міжнародний Фонд «Peace of Creation» разом із провідними російськомовними ЗМІ, що виходять на Заході, провів унікальне опитування читачів: пропонувалося визначити популярних, авторитетних і впливових громадських лідерів країн СНД, крім державних і партійних діячів, а також політиків. Як виявилось, читачам російськомовних ЗМІ непросто визначитися зі своїми симпатіями саме до громадських діячів, тому що майже половина опитаних найчастіше називала прізвища таких політиків, як, наприклад, Новодворська і Жириновський. Але в результаті підрахунку голосів з майже 400 прізвищ названих громадських діячів легко була визначена п'ятірка лідерів. Ними стали: Арайк Абрамян (президент Всесвітнього союзу вірменів,

Росія), Дарига Назарбаєва (президент Євразійського центру стратегічних досліджень, Казахстан), Михайло Горбачов (президент «Горбачов-Фонду», Росія), Леонід Кравчук (президент Фонду сприяння розвитку мистецтв і президент Всеукраїнської організації «Місія Україна – Відома», Україна), Йосип Кобзон (голова Загальнонародного руху «За честь і достоїнство громадянина», президент Фонду гуманітарних ініціатив, Росія). Усі переможці опитування одержать спеціальні нагороди Швейцарського міжнародного Фонду «Peace of Creation», а також будуть занесені до книги щорічних переможців опитувань про громадських лідерів країн СНД.

Для вирішення соціальних проблем суспільства необхідно об'єднатися усім:

владі, бізнесу, громадськості. Тільки разом можна досягти успіху. Обговоренню можливостей, які відкриває соціальне партнерство перед усіма секторами суспільства, та які ризики існують для кожної зі сторін, було присвячено триденний тренінг «Соціальне партнерство», який 23-25 квітня 2004 року проводився в м. Суми в рамках проекту ЄС «Розвиток громадянського суспільства в м. Києві та обраних регіонах України». Серед 29 учасників тренінгу – представники неурядових організацій, бізнесу та органів влади Сумської області та м.Полтава. Під керівництвом досвідчених експертів Любоша Гривнака (Словаччина) та Людмили Логінової (Україна) учасники вивчали міжнародний та український досвід соціального партнерства, механізми взаємодії, плану-вали можливі спільні дії.

На початку 90-х років ХХ ст. через оту «залізну завісу», яку зруйнувала так звана «перехідна», хлинула в Україну строката західна культура. Багато чого незвичайного та вже позабутого, корисного й не дуже принесла вона з собою. Серед цінностей західної демократії, що знайшли живий відгук в українському соціумі, було і волонтерство, тобто добровільний рух певного спрямування. Підвалини його закладені ще в царській Росії (будівництво шкіл, допомога знедоленим тощо) та за радянських часів (тимурівці), але теперішні волонтери, як виявилось, — дещо інше.

Хоча назва «волонтер» (фр. — військовий доброволець) уже втратила у межах цього руху бойовничий зміст і слугує суто гуманним цілям, однак сьогоднішні волонтери постійно ведуть боротьбу. Але спрямована вона не на руйнацію, а навпаки — на творення. Бо ж боротьба ця проти соціальних негараздів: допомога самотнім літнім людям, тяжкохворим, захист довкілля тощо.

Волонтерство знайшло чималу кількість послідовників переважно серед молоді, найбільш прихильної до нововведень частини суспільства. Спочатку добровільчі організації засновувалися у великих містах, а з часом цей благородний рух розповсюдився по всій Україні. Легкість розповсюдження ідеї пояснюється і тим, що формування самих громад не є такою справою, яка вимагає великих грошей та дотацій, бо головна база будь-якої волонтерської організації — ентузіазм її членів. До речі, зважаючи на різноплановість діяльності руху, абсолютно кожний, незалежно від статі, освіти, раси, релігійних уподобань, може стати волонтером. Навіть якщо людина не має наміру лишатися в конкретному осередку надовго, то й тут є вихід — їй пропонують узяти участь, наприклад, в агітаційній роботі протягом одного чи кількох днів (доки триває кампанія). Однак ті, хто переступає поріг волонтерського осередку, у більшості випадків мають намір працювати там тривалий час. Слід сказати, що вони — це посправжньому свідомі члени суспільства, бо, віддаючи цій діяльності ледь не весь вільний час та чимало енергії, наполегливо не отримують ніякої матеріальної винагороди (ані пільги, ані прибавки до стипендії чи зарплати не передбачаються). Однак доб-

роволець здобуває дещо, можливо, важливіше: дається змога опанувати новою професією, знайти постійну роботу, друзів, проявити і випробувати себе.

Звичайно, існування без належної фінансової бази в наш час навіть теоретично неможли-

вісності та мужності взяти на себе цю відповідальність. Для досягнення результатів молоді та юні волонтери Сумщини тісно співпрацюють із територіальними центрами, лікарнями, будинками для дітей-сиріт, людей похилого віку, іншими громадськими

ВОЛОНТЕРСТВО — ТРАДИЦІЯ І СУЧАСНІСТЬ

ве, тому інколи волонтерський рух отримує невеликі гранти з різних джерел, але ці кошти ні в якому разі не потрапляють до кишені волонтерів, а разом із гуманітарною допомогою від інших організацій та приватних осіб розподіляються на користь підопічних руху, організацію суспільної праці, охорону навколишнього середовища, проведення агітацій проти розповсюдження хвороб тощо. Волонтерські осередки можуть мати широку професійну базу та бути на рівні інших серйозних установ (утім, таких одиниць) чи аматорську основу та невеликий масштаб — як ті, що засновані у школах, ПТУ, ВНЗ, на виробництвах силами самих добровольців, котрі лише починають робити перші кроки у цій справі. В обох випадках мета осередків одна: своїми, хоч і невеликими, силами допомогти ближнім своїм і державі в непростий період становлення шляхом піклування про її громадян.

На Заході волонтерством займається досить великий відсоток населення, а в нас такий рух лише починає набирати силу і про його масовість казати ще рано. Ідея ця припадає поки що до душі в основному студентству та школярам, які все активніше проводять добровільчу діяльність у складі своїх волонтерських осередків. Не стало винятком і місто Суми та вся область, де можна нарахувати кілька десятків подібних організацій, хоч і невеликих. Ініціаторами створення цих штабів стають небайдужі до соціальних проблем молоді люди, які вірять у свої сили та здатність зробити життя тих, кому зараз найважче, трохи кращим.

Усі ВНЗ області, більшість ПТУ та шкіл розгорнули свою добровільчу діяльність. Те завзята, з яким молоді узялася за виконання волонтерських завдань, викликає щонайменше повагу до їх

організаціями. Треба зауважити, що й ці установи та заклади шукають контактів із добровольцями, які постійно забезпечують їх безкоштовною робочою силою. У першу чергу така зацікавленість через переживання подібними закладами періоду гострої нестачі персоналу, що пояснюється фінансовою кризою. Тож волонтери зуміли органічно влитися у робочий процес, допомагаючи своїми професійними знаннями, отриманими, наприклад, під час навчання у ВНЗ, або — якщо їх немає — просто виконуючи будь-яку некваліфіковану працю. Об'єктами турботи сумських волонтерів стають соціальні малозахищені верстви населення, яким увага молоді конче потрібна, а часом навіть життєво необхідна, тож важливість присутності добровольця у житті ветеранів, сиріт, інвалідів і так званих «неблагонадійних» підлітків важко заперечити й переоцінити.

Різноманітність робочого складу волонтерського руху сприяє виконанню не лише тих завдань, що мають на меті полегшити умови життя вищезазначених прошарків населення, а й інших справ — як-от: поліпшення охорони природи, агітаційні кампанії (пропагування здорового способу життя), і навіть проведення лікбезу населення з економічних та правових питань.

Добровольці Сумщини, взявшись за справу серйозно, розробили солідний фонд допоміжної документації у вигляді статуту, правил поведінки та планів роботи із підшефними, їхньої діяльності, а також різні акти, договори тощо. Чітко зорганізованою виявляється і система управління, розподілу завдань, формування загонів. Це говорить про серйозність їхніх планів на майбутнє.

Облдержадміністрація помітила та схвалила новаторський підхід молоді до виконання цієї праці, і тому кожного року влітку

проводяться конкурси на кращі волонтерські організації області серед навчальних закладів різних рівнів (вручаються грамоти і невеликі грошові премії). Це стимулює добровільчі осередки до подальшої активної діяльності. І хоча саму систему залучення нової сили до лав осередків не можна назвати досконалою, все ж таки їх поповнення відбувається — у першу чергу завдяки юним волонтерам. На жаль, ті, кого на Заході вважають активом будь-якої добровільної громади, тобто пенсіонери, самі змушені чекати допомоги. Зовсім небагато людей і середнього віку можна зустріти серед волонтерів. Вільні години їм за теперішніх обставин раціональніше витратити якщо не на власні справи, то принаймні на підробіток та отримання реального прибутку. Сумно й те, що подібними організаціям часто відмовляють у фінансовій підтримці, яка б могла піти на придбання елементарних речей для підопічних руху: ліки, продукти харчування, одяг, книги, іграшки тощо. Нестача коштів на початковому етапі може бути не повністю, але компенсована зусиллями самих добровольців, тому увага «зверху» дуже потрібна для розвитку волонтерства як в Україні у цілому, так і на Сумщині зокрема.

В обласному центрі волонтери майже повністю охопили соціальний сектор і результативно там працюють. Але залишається ще багато можливостей для добродійництва: допомога при будівництві та реставрації архітектурних пам'яток, робота в бібліотеках, притулках для бездомних тварин тощо.

Тож хоч і зростає чисельність представників руху, вона й досі лишається недостатньою для повного охоплення усіх видів соціальної праці. Тому чим більше людей знайдуть у собі сили ступити на цей шлях безкорисливої допомоги ближнім, чим більше громадян усвідомить перспективність такого руху і чим швидше держава адекватно оцінить його користь для соціуму, тим скоріше волонтерство в Україні досягне своєї найважливішої мети: зробити життя людянішим. Саме тому, до речі, волонтерство вважається однією із перших ознак культурно розвинених країн і вищого рівня життя народу.

Анна РУДЕНКО,
студентка Сумського
державного університету.

НА ЗАПИТАННЯ ЧИТАЧІВ ВІДПОВІДАЄ АУДИТОР

Чи можна виключити неприбуткову громадську організацію з Реєстру?

Реально така небезпека існує. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» (підпункт 7.11.12 пункту 7.11) зобов'язує місцеві податкові органи встановлювати порядок обліку та надання податкової звітності про використання коштів не-

ністрації (за подачею державних податкових адміністрацій в автономній республіці Крим, містах Києві та Севастополі) при порушенні пункту 7.11.

Якщо місцеві органи податкової служби ознаку неприбутковості надають громад-

- Раїса ШКАРУПА – консультант «Сервісного центру для НДО сумського регіону» з бухгалтерсько-економічних питань. Телефон: 8-0542-22-14-07. Час прийому: щосередини, з 9.00 до 12.00. Місце прийому: готель «Суми», поверх – 3, аудиторська фірма «Норд-Вест».

трацію України, а при незгоді з рішенням останнього може оскаржити його в суді. Якщо після проведення цих процедур організація все ж таки буде виключена з Реєстру, то надалі результати її діяльності будуть оподатковуватися на загальних умовах.

Громадською організацією «Спілка підприємців Тростянецьчини» підготовлений до друку (упорядники Юрій Бова та Ганна Бабкова) й у видавництві «Собор» побачив світ посібник «Как защитить собственный бизнес». Розрахований він на підприємців, які прагнуть зрозуміти, хто й коли має право перевіряти суб'єктів підприємницької діяльності, які права та повноваження мають різні перевіряючі та контролюючі організації, які види перевірок вони можуть здійснювати, які права в суб'єктів підприємництва під час перевірок.

Посібник виданий у рамках проекту «Створення механізму захисту власного бізнесу» при фінансовій підтримці Фонду Чарльза Стюарта Мотта.

ПРО «ВІЧНІСТЬ» СТАТУСУ НЕПРИБУТКОВОСТІ

прибуткової організації. Питання стосовно виключення з Реєстру неприбуткових організацій вирішує державна податкова адміністрація України (ДПАУ).

Виключення громадської організації з Реєстру, скасовуючи при цьому надану їй ознаку неприбутковості, здійснюється за рішенням Державної податкової адмі-

ським організаціям на місцях, то вони мають право і скасовувати її при порушенні певних умов, обов'язково повідомляючи організацію про її виключення з Реєстру.

Якщо неприбуткова громадська організація не погоджується з рішенням податкової інспекції, то має право звернутися за поясненнями в Державну податкову адміні-

Однією з форм порушення прав людини в сучасному світі є торгівля жінками та дітьми. За даними ООН, примусове використання жінок у проституції як один із найприбутковіших видів злочинного бізнесу посідає третє місце після незаконної торгівлі зброєю та наркотиками.

Вперше термін «біле рабство» з'явився на початку ХХ століття, коли більшість тодішніх європейських держав підписала 1904 року в Парижі угоду, спрямовану на боротьбу з цим жахливим явищем. У той період особлива увага «мисливців за білим товаром» приділялася жінкам з Великобританії, яких змушували займатися секс-бізнесом у країнах континентальної Європи. Пізніше поняття «біле рабство» поширилося на торгівлю «живим товаром» узагалі. На жаль, це явище не обминає сьогодні й Україну.

Головними причинами еміграції українських жінок за кордон є скрутне економічне становище, низький рівень життя та високий – безробіття. Сприяє розвитку цього роду насилля і недосконалість правової бази: дотепер в Україні не прийнятий закон про захист українських громадян за кордоном, недостатньо використовуються норми чинного законодавства проти шахрайства, невиплат заробітної плати, практично не

CONTRA SPERM SPERO

діє програма захисту свідків. До того ж, злочин «торгівля живим товаром» дуже непросто довести, а відтак і показати винних. Ситуація ускладнюється низкою зовнішніх чинників (як позитивних, так і негативних).

У протистоянні «білому рабству» українська держава зробила вже перші кроки. Зокрема, у 1998 році прийнято закон проти торгівлі людьми, а у вересні 1999-го Кабінет Міністрів затвердив Комплексну програму по запобіганню торгівлі жінками в Україні. Особливістю програми є широке залучення об'єднань громадян до процесу її виконання. Численні неурядові жіночі, а також між-народні організації спрямовують свою діяльність на запобігання торгівлі людьми.

Однією з таких організацій є «Паритетні ініціативи», що діє у Сумах з серпня 2003 року. Очолює її **Зінаїда Петрівна Ксенєва** (до речі, брала активну участь у семінарі для журналістів Сумщини, проведеному в МЦ «Собор» у рамках реалізації проекту «Сервісний центр для НДО»).

Головним завданням організації є превентивна та просвітницька діяльність. Превентивна робота відрізняється різноманітністю форм, які

роблять її цікавою та ефективною. Досвід неурядових жіночих об'єднань показує, що підвищення обізнаності з проблемами торгівлі жінками варто вести не лише через ЗМІ, а й через лекційну кампанію та неформальні спілкування.

Програма французького уряду, який фінансує діяльність «Паритетних ініціатив», передбачала проведення в обласному центрі 25 лекцій, в основному в школах та ВНЗ. Проте, через неабияку цікавість до перших же бесід на цю тему, кількість занять було збільшено до 60. Відвідали їх понад три тисячі чоловік. Восени 2003 року лекторська робота проводилася в Бурині, Ромнах, Котопті, Лебедині. Всього в районах Сумщини прочитано 25 лекцій. На заняттях проблема «білого рабства» розглядалася в історичному та правозахисному аспекті, демонструвалися відеофільми, поширювалися листівки та навчально-методичні посібники.

Просвітницька діяльність «Паритетних ініціатив» допомагає підвищити рівень знань широкого кола громадськості стосовно прав людини, запобігти їх порушенню, вона є одним із найефективніших методів протидії насиллю.

Вікторія ФЕСЕНКО,
студентка Сумського державного університету.

ДРАГОМАНОВ ПРО ГРОМАДУ

Громадянське суспільство є дієвою ланкою у захисті індивіда від всесильних структур державної влади. Більше того, воно навіть перебирає на себе функції цієї влади.

У зв'язку зі спробами побудови громадянського суспільства в сучасній Україні, значний інтерес становить історична складова цієї ідеї. Самі ж спроби й особливо перші невдачі у реалізації згаданої ідеї можуть бути виправдовувально пояснені як через ідею початку (на етапі становлення, невдачі – явище звичне), так і через принципову неможливість реалізації в українських реаліях західної, по суті, ідеї громадянського суспільства (й аргументами тут можуть слугувати як специфіка національної ментальності, так і особистий антигромадянський інтерес правлячих еліт). Але якщо ми все ж таки звернемося до історичного аспекту ідеї громадянського суспільства в національному забарвленні, то частина таких побоювань щодо позитивної реалізації цієї ідеї відпадає. Так уявлення про громаду Михайла Драгоманова дають можливість зрозуміти, яка саме традиція може знадобитися при вирішенні проблеми громадянського суспільства в Україні.

Михайло Драгоманов (1841–1895), відомий український політичний мислитель,

історик і громадський діяч другої половини XIX століття, емігрувавши з Російської імперії за політичними мотивами, організував у Женеві 1878 року перше українське позацензурне видання під промовистою назвою «Громада». У ній він опублікував більшість матеріалів, що стосуються теорії громадства. Звичайно, ми розуміємо, що поняття «громадянське суспільство» і «громада» належать до різних історичних контекстів із відповідно різним смисловим наповненням. Але нас будуть цікавити все ж спільні смислові моменти цих двох понять.

Громада для Драгоманова – це спілка вільних людей. Слід «дійти до того», писав він, – щоб спілки людські, великі й малі, складались із таких вільних людей, котрі по волі походились для спільної праці і помочі в вільні товариства, – це й єсть та ціль, до котрої добиваються люди, і котра зовсім не потрібна до теперішніх держав, своїх чи чужих, виборних чи не виборних».

Драгоманівська громада – це автономна організація вільних людей, наділених (і обмежених! – що не менш важливо) загальнолюдськими свободами й правами, це виробнича асоціація, комуна зі своїм самоврядуванням. Тут важливо відзначити, що організація людей у спільноти (громади) мислиться як самоорганізація за принципами спільних для всіх інтересів. Такі самоорганізовані громади у своїй діяльності не потребують втручання державної влади: вона просто їм не потрібна.

Ідея громадянського суспільства не передбачає особливого акцентування на національному аспекті життя людини. І це досить помітно на прикладі поглядів Драгоманова. Для нього самодостатнє культивування національності, – це культивування, насамперед, групових цінностей, що обмежують індивідуальну свободу людини. В основі таких переконань Драгоманова – розуміння пріоритету загально-людських цінностей і передовсім – свободи й прав особи, цінностей, що формуються в процесі усвідомлення єдності людського роду і передбачають потребу колективного осмислення та збереження всього найкращого в розвитку світової культури. А це, в свою чергу, передбачає постійний взаємозв'язок і діалог між різ-

ними частинами людства, народами, культурами, класами, партіями й окремими особистостями. Саме тому Драгоманов зовсім не заперечував ролі колективної волі – собору, гро-мади, парламенту.

Усвідомлюючи національні цінності, насамперед, як цінності окремої особистості, Драгоманов вбачав оптимальною формою організації політичної влади федеративний устрій держави. Первинною одиницею такої федерації повинна бути автономія, але автономія не національна, а територіальна. В «автономії громад, повітів, країн... найліпше може виявитись і автономія національна», – писав він.

Що можна сказати, підсумовуючи, про ці ідеї Драгоманова? Деякі з них політична практика наступної епохи не підтвердила (наприклад, ідею федералізму). Інші, як-то уявлення про самоорганізацію суспільства знизу на основі спільних усім людям інтересів, будемо сподіватися поки що, тією ж практикою не підтвержені. Але залишається надія на їх підтвердження у разі реалізації ідеї громадянського суспільства. Тоді ж і стане зрозумілим, настільки ідеї Драгоманова можуть існувати поза своїм часом, тобто проявляти себе в якості інваріантних.

В'ячеслав АРТЮХ,
кандидат
філософських наук.

Громадська організація «Спілка підприємців Тростянецьчини» за фінансової підтримки Європейського Союзу реалізовує проект «Сприяння розвитку мережі НГО та впровадження механізмів участі громадян у вирішенні проблем територіальних громад південного регіону Сумської області». Спрямований він на створення мережі ефективно діючих громадських організацій у названому регіоні, на розширення їхніх професійних та функціональних можливостей.

Проектом передбачається підвищення загальної ефективності впливу громадськості на місцевий розвиток шляхом розбудови партнерських відносин між НГО та органами місцевого самоврядування, впровадження механізмів участі громадян у вирішенні проблем розвитку територіальних громад міст Охтирка, Лебедин, Тростянець. А

ПРОВІНЦІЙНІ ХРОНІКИ

УСПІХ – У ГОТОВНОСТІ ДО СПІВПРАЦІ...

також: тренінги для лідерів НГО; конкурси дитячих малюнків та творів; публічні та експертні обговорення існуючих у містах проблем. Реалізація стратегії проекту також передбачає тісну співпрацю з представниками місцевих громадських організацій, участь яких є вирішальною умовою.

Під час реалізації проекту в Охтирці та Лебедині будуть створені робочі групи з представників влади, НГО, міських служб, ЗМІ та інших, які на чолі з експертами протягом дев'яти місяців розроблятимуть концепції розвитку й ана-

лізу місцевої політики, визначатимуть шляхи подолання існуючих проблем та надаватимуть рекомендації щодо поліпшення місцевого розвитку.

– Процес публічного обговорення та аналізу стану громади, – як зазначив «Сходинам» керівник проекту Юрій Бова, – творчий процес, що дозволить об'єднати знання і досвід, виявити й урахувати ідеї та ініціативи, узгодити інтереси активних учасників міського розвитку, сприятиме громадській згоді у плані перспектив розвитку своїх міст. Лише завдяки тісній співпраці та узгодженим спільним діям міської ради, міськвиконкому, підприємців і промисловців, жителів міста можна на практиці втілювати перспективні бачення свого міста. Підкреслюю: успіх проекту багато в чому залежатиме від готовності до співпраці мерів міст і держслужбовців із громадськістю.

Від початку свого заснування МЦ «Собор» пропагує творчість відомих і маловідомих сучасних художників, які живуть і працюють на Сумщині. Творчість їх може належати до різних напрямів і стилей, їхні творчі кредо можуть не співпадати з традиційними уявленнями про завдання художника в суспільстві. Іноді здається, що поєднати все це в рамках діяльності одного закладу просто неможливо. Але

коративність, умовність, символіка домінують над академічною манерою письма, творчість Негреби сприймається органічно й цілісно. Проте серед відвідувачів вис-тавки знайшлося

всім не потрапила звабливість жіночих форм чи будь-які зовнішні принади. Героїні Негреби не претендують на сторінки «Play boy». Художницю приваблюють спостереження за

крім утаємничених. Отже, образами для розгадки таємниці жінки з кав'ярні художниця зробила нас, глядачів.

Ще одне загадкове відчуття відкривається нам, коли

МИСТЕЦЬКІ ПЕРЕХРЕСТЯ

ВІДЧУТТЯ АРОМАТУ

Художниця Ніна Негреба

експерти «Собору» керуються думкою, що справжнє мистецтво може бути яким завгодно, тільки не нудним. А якщо полотна художників збуджують думку, хвилюють серця, викликають суперечки або ж збирають «фанів» – то це тільки на користь як митцеві, так і відвідувачам.

Тож не випадково, що на мистецьких перехрестях у виставковій залі МЦ «Собор» знайшли собі місце й живописні полотна з «української глибинки» Нестора Кизенка (м. Недригайлів), Надії Полуян-Внукової та Сергія Півторака (Ромни), і вишукані акварелі Віктора Михайличенка (Суми), і «крутий» авангард Бориса Борошнева (Конотоп), і символічний живопис Ніни Негреби (Суми).

Остання виставка відомої сумської художниці Ніни Негреби, яка мала ефемерну назву «Відчуття аромату», повністю присвячена трепетній і вічній темі – жінці. Здавалось би, живопис художниці не потребує коментарів. У руслі тенденцій сучасного мистецтва, коли де-

як багато прихильників, так і чимало ганителів. До тих і до інших художниця ставиться з великою увагою, адже її глядачами є переважно жінки, яким вона і присвятила кілька живописних циклів.

Перший цикл – «Mop plaisir» («Мое задоволення») – було показано 1997 року сумською галереєю «АРТ'С». Здавалося б – художниця вже тоді все сказала про своїх героїнь. Але другий цикл – «Від-

душевними та духовними порухами жінки. Причому не якоїсь конкретної особи (риси обличчя не індивідуалізовані, а подані узагальнено), а жінки-символу, жінки-образу, жінки-архетипу.

Своєрідним індикатором, лакмусовим папером, який фіксує наявність певної реакції (як героїнь полотен, так і глядачів), виступають у ірреальних сюжетах Ніниних картин тварини, птахи, музичні

роздвляється полотно «Вибуховий звук». Дві жінки, які грають на одній волінці, тримають у руках по риби, непомірно великій. Їхні почуття повністю віддані музиці. Здається, своєї ноші вони зовсім не помічають. На запитання, що це символізує, художниця відповіла так: «Жінка ще більше беззахисна, ніж риба, але вона цього не знає».

Тож без перебільшення можна сказати – художниця на свій кшталт виступає нашою заступницею, нашою берегинєю, нашою протекторкою перед суворим життям, сповненим спокус і випробувань. Кожній жінці в ньому є своє неповторне місце, варто лиш уважніше і з любов'ю поставитися до свого оточення та до самої себе. І тоді кожна, як в улюбленому романі Ніни Негреби («Стеловий вовк» Германа Гессе), зможе мати право на свою таємницю, на аромат свого земного царства.

Людмила ФЕДЕВИЧ,
координатор сервісного
центру для НГО

«Вибуховий звук»

чуття аромату», який побачив світ 2004 року в МЦ «Собор», довів, що обрана нею тема невечерна. Сім років праці над серією творів, які народжувалися завдяки гострим, прискіпливим і водночас всепрощаючим та всерозуміючим спостереженням за жінкою-сучасницею, дали художниці матеріал широкого спектру. Але в діапазон досліджень зо-

инструменти або інші предмети. В одній із програмних ро-біт «Аромати міста» самотня героїня полотна сидить у кав'ярні, але її самота умовна: поруч із нею знаходяться лисича та вовк, які залишилися ніким не поміченими, крім глядачів. Чому, спитаєте? Доведеться згадати легенди про підступних тварин-первертнів, які здатні залишатися невидимими майже для всіх,

«Мелодія навздогін»

«СХОДИНИ»

Вісник громадських організацій Сумської області

Газету набрано та зверстано в СОГО МЦ «Собор» (м.Суми, вул. Соборна, 32).
Віддруковано у ПВКФВ «Мак-Ден» (м.Суми, вул. Тополянська, 16).
Наклад 500 пр. Замовлення №

Адреса редакції:
м.Суми, вул. Соборна, 32.
Телефон: 8-0542-22-17-96
E-mail: sobor_sumy@ukr.net
www.Art-sobor.org.ua

Редактор Василь Чубур

Видається в рамках проекту, який діє за підтримки фонду «Євразія» за рахунок коштів, наданих Агентством Міжнародного Розвитку США (USAID).

Свідчення про державну реєстрацію: серія СМ, № 393